Karolina Nowak
Studenckie Koło Naukowe Azymut
Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie
– opiekun naukowy: dr hab. Zygmunt Kruczek, prof. AWF

WPŁYW PANDEMII COVID-19 NA TURYSTYKĘ W KRAKOWIE

Streszczenie
Ogłoszenie w marcu 2020 roku przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) pandemii wirusa Sars-CoV-2 oraz wprowadzenie światowego i krajowego lockdownu w bardzo dużym stopniu przyczyniło się do osłabienia turystycznego sektora gospodarki. W oparciu o przeprowadzone przez Małopolską Organizację Turystyczną badania ruchu turystycznego w Krakowie przedstawiono istotne zmiany jakie miały miejsce w przyjazdach do stolicy Małopolski w 2020 r. w porównaniu ze stanem sprzed pandemii, tj. 2019 rok. Opisano również podjęte działania łagodzące skutki kryzysu w krakowskiej turystyce wywołane pandemią. Głównym celem niniejszej pracy było ukazanie wpływu pandemii COVID-19 na turystykę w Krakowie, mieście które od wielu lat cieszyło się wzrastającą liczbą odwiedzających.

Słowa kluczowe: turystyka, COVID-19, Kraków

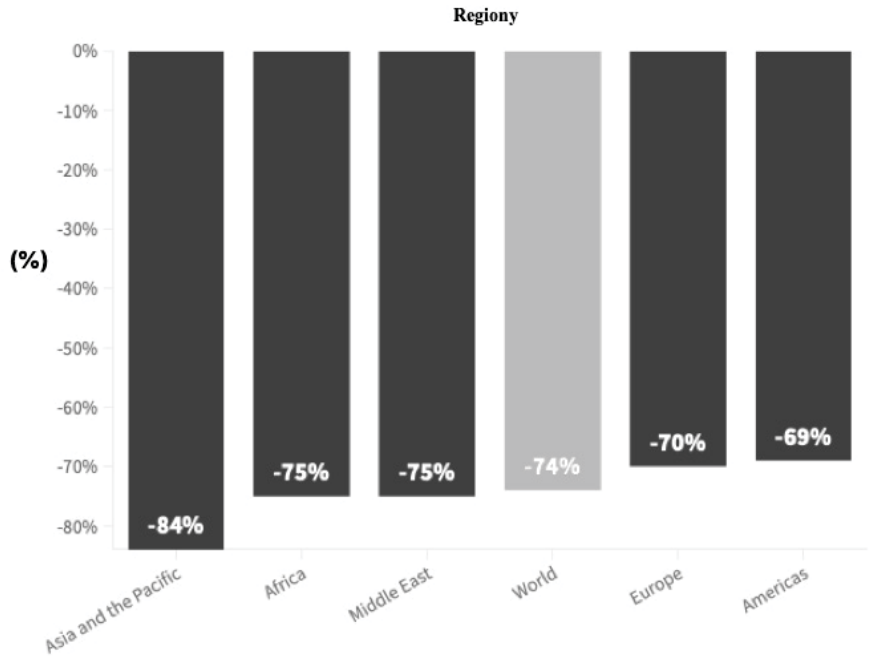
Wstęp

Kraków od zawsze pełnił ważną rolę na turystycznej mapie Polski. Historyczne miasto Królów od dawna przyciągało zarówno krajowych jak i zagranicznych gości. Na przestrzeni lat liczba turystów odwiedzających miasto sukcesywnie wzrastała, dlatego w literaturze pojawiły się sygnały o konfliktach na linii mieszkańcy – turyści, ukazujące zjawisko tzw. overtourismu (Kruczek 2018, Szromek i in. 2020). Niestety ogłoszona 11 marca przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) pandemia wirusa Sars-CoV-2 odbiła się w znacznym stopniu na całej gospodarce turystycznej zarówno miasta, jak i kraju, a także całego świata. W artykule porównano wyniki badań nad turystyką w Krakowie przeprowadzone w 2019 i w 2020 r. na zlecenia Urzędu Miasta Krakowa przez zespół międzyuczelniany ekspertów kierowany przez Krzysztofa Borkowskiego. W artykule wykorzystano uzyskane z tych badań dane o zmianie wielkości i struktury ruchu turystycznego, dochodach z turystyki, zmianie motywów przyjazdów do Krakowa, wybieranych atrakcjach. Posłużono się również danymi GUS, opublikowanymi pracami na temat turystyki w Krakowie, przyjętym

przez Radę Miasta w marcu 2021 r., dokumentem o polityce zrównoważonej turystyce oraz doniesieniami medialnymi (Walas, 2021).

Globalna pandemia COVID-19 odbiła się niekorzystnie na branży turystycznej całego świata. Zamknięcie granic, restrykcje, zakaz podróży, kwarantanna, zamknięcie miejsc noclegowych, wstrzymanie lotów, zamknięcie atrakcji turystycznych spowodowało wielkie zachwianie jednego z najważniejszych światowych sektorów jakim była turystyka. Wiele osób z dnia na dzień straciło pracę. Zarówno hotele, hostele jak i restauracje czy puby ogłaszają upadłość (Walas, Kruczek 2020).

Regionem który najbardziej ucierpiał w wyniku pandemii jest Azja i Pacyfik, w której ruch turystyczny spadł aż o 84%. W 2020 roku odnotowano tam 300 mln mniej przyjazdów niż w roku ubiegłym. Bliski Wschód i Afryka odnotowały 75% spadek. Europa odnotowała 70% spadek liczby przyjazdów, mimo poluzowania restrykcji w branży turystycznej na okres wakacyjny. W obu Amerykach ilość przyjazdów spadła względem ubiegłego roku o 69%.

Ryc. 1. Spadek wielkości ruchu turystycznego w 2020 r. względem roku 2019 wg regionów turystycznych UNWTO
Źródło: World Tourism Organization (UNWTO).

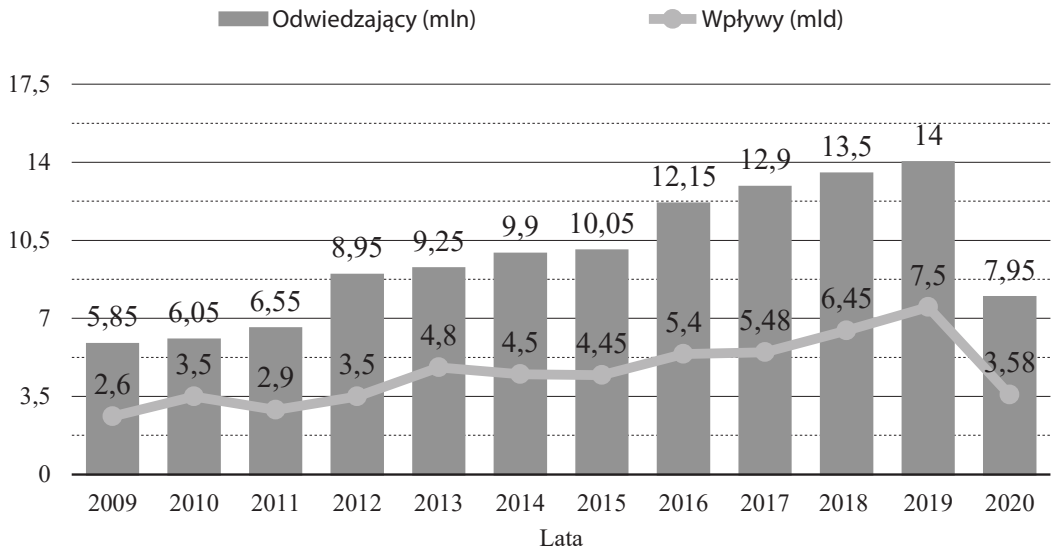
Wyniki

Turystyka w Krakowie przed pandemią COVID-19

Kraków przed ogłoszeniem przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) pandemii i wprowadzeniem przez rząd lockdownu dla turystyki cieszył się bardzo dużą popularnością wśród gości odwiedzających nasz kraj (Kruczek, Mazanek 2019).

W 2019 roku turyści odwiedzający Kraków wydali łącznie 7,5 mld zł, miasto odwiedziło wtedy ponad 14 mln osób z czego 3,3 mln stanowili turyści zagraniczni. Branża turystyczna zasilała także znacznie budżet Krakowa. W 2020 r. w Krakowie, podobnie jak na całym świecie nastąpił z przyczyn pandemii znaczny spadek przyjazdów turystycznych i wpływów z turystyki, miasto odwiedziło o 6 mln mniej osób, a wpływy w turystyki zmalały o 4 mld zł. Zaprezentowane na ryc. 2 dane wskazują, jak głęboki był to spadek, albowiem gospodarka turystyczna Krakowa cofnęła się do poziomu z 2009 r., kiedy to panował największy kryzys finansowy w historii gospodarki światowej.

W 2019 r. turyści zagraniczni wydawali podczas pobytu w mieście królów ok. 694 zł, natomiast wydatki turystów krajowych szacowane były na poziomie 395 zł. Niestety w związku z nastaniem w marcu 2020 roku światowej pandemii wirusa Sars-CoV-2, obostrzeniach w zakazie przemieszczania i wprowadzeniu krajowego lockdownu liczba turystów uległa znacznemu zmniejszeniu (Borkowski 2019a, 2020), co wpłynęło na znaczne obniżenie wpływów z turystyki.

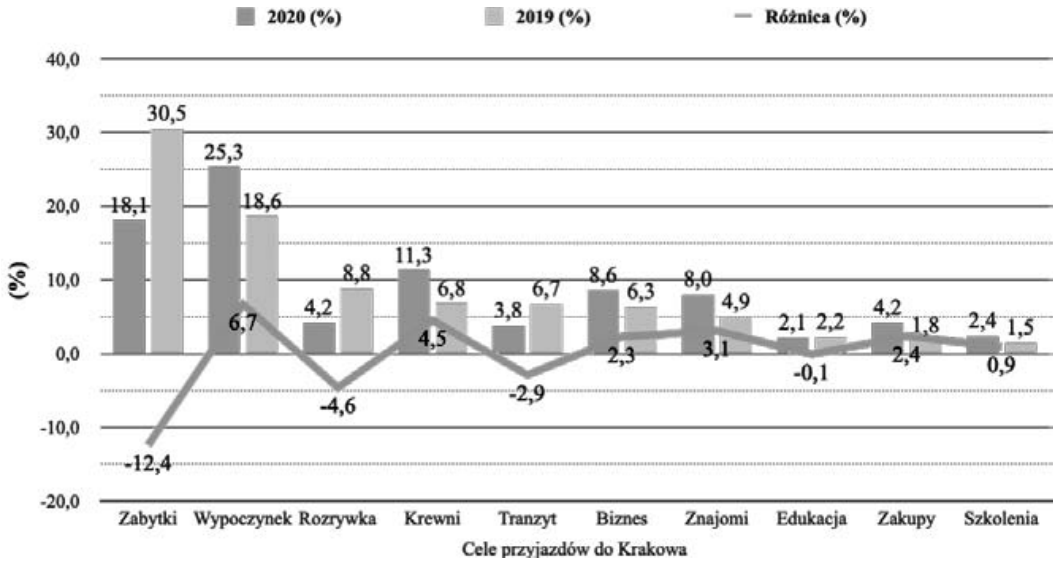

Ryc. 2. Liczba odwiedzających Kraków w latach 2012-2020 oraz przychody z turystyki
Źródło: Obliczenia własne na podstanie analizy MOT dla Gminy Miejskiej Kraków na lata 2012-2020.

Zmiany w wielkości i strukturze ruchu turystycznego przyjazdowego do Krakowa w 2020 r. w porównaniu z 2019 r.

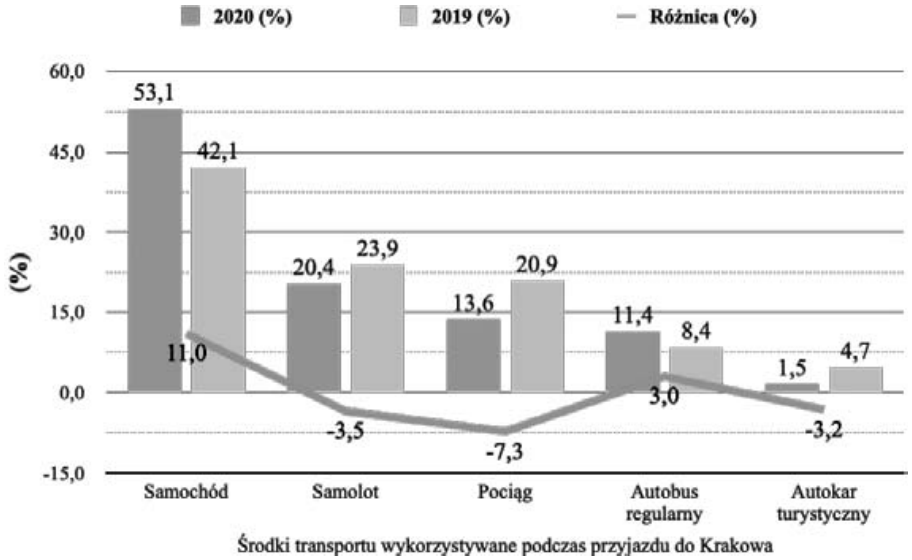
Od wielu lat Kraków kojarzony jest jako miasto najwyższej klasy zabytków, formatu światowego potwierdzonych wpisem na listę UNESCO już w 1978 r., miastem licznych muzeów historii i obiektów kultury. Magnesem przyciągającym turystów do Krakowa były też leżące w aglomeracji tego miasta takie obiekty jak unikatowa w skali świata Kopalnia Soli w Wieliczce i Muzeum Pomnik Historii Auschwitz Birkenau. Motywy zwiedzania zabytków i poznawania historii dominowały we wcześniej przeprowadzonych badaniach ruchu turystycznego (Borkowski 2019).

W 2020 r. nastąpiła zasadnicza zmiana motywów, na pierwszym miejscu wśród deklarowanych celów znalazł się wypoczynek. Taki cel deklarowało ponad 25% odwiedzających miasto. Był to jedyny obok odwiedzin krewnych i znajomych czy przyjazdów biznesowych motyw, który wykazał tendencję wzrostową. Ta zasadnicza zmiana wiąże się z zwiększonym przyjazdami turystów krajowych, głównie rodzin korzystających z bonów turystycznych, wspierających turystykę rodzinną. Drugim istotnym celem przyjazdów turystycznych do Krakowa było zwiedzanie zabytków. Liczba osób deklarujących taki cel w ubiegłym roku osiągnęła 18,1% ankietowanych, co stanowi spadek aż o 12% w porównaniu z rokiem 2019. Najmniejszą różnicę odnotowano w przyjazdach edukacyjnych w których różnica procentowa pomiędzy 2019, a 2020 rokiem wyniosła tylko 0,1%.

Ryc. 3. Cele przyjazdów do Krakowa w 2019 i 2020 roku
Źródło: Obliczenia własne na podstanie analizy MOT dla Gminy Miejskiej Kraków na lata 2019-2020.

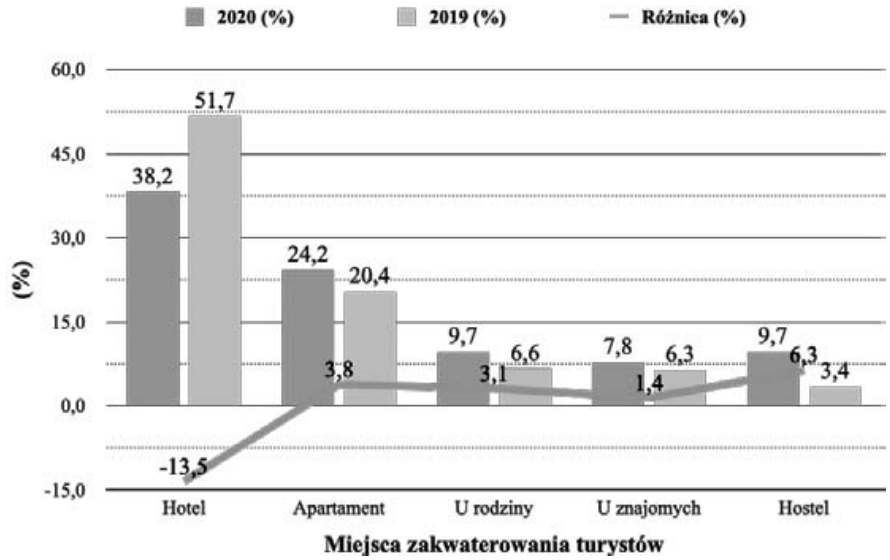
Najchętniej wybieranym środkiem transportu wykorzystywanym podczas przyjazdów do Krakowa w 2019, podobnie jak i w 2020 roku był samochód. W związku z wszelkimi wprowadzonymi ograniczeniami ten rodzaj komunikacji odnotował wzrost zainteresowania o 11,0% w 2020 roku w porównaniu do 2019 roku. Większym zainteresowaniem cieszyły się także przyjazdy autobusami regularnymi (wzrost 3,0%). Niestety pandemiczna sytuacja w naszym kraju, uziemienie samolotów spowodowało ogromny spadek turystów przylatujących do Krakowa. Przed pandemią samolot był głównym środkiem transportu, a Międzynarodowy Port Lotniczy Kraków – Balice był drugim co do frekwencji pasażerów portem lotniczym w Polsce po warszawskim Okęciu. Zmniejszyło się również wykorzystanie autokarów turystycznych jako formy przyjazdu do Krakowa (spadek o 3,2%). Największa różnica w 2020 roku w stosunku do roku poprzedniego nastąpiła w wyborze pociągu jako środka transportu turystycznego podczas przyjazdów do Krakowa, albowiem odnotował on spadek zainteresowania o 7,3%.

Ryc. 4. Środki transportu wykorzystywane podczas przyjazdu do Krakowa w 2019 i 2020 roku
Źródło: Obliczenia własne na podstanie analizy MOT dla Gminy Miejskiej Kraków na lata 2019-2020.

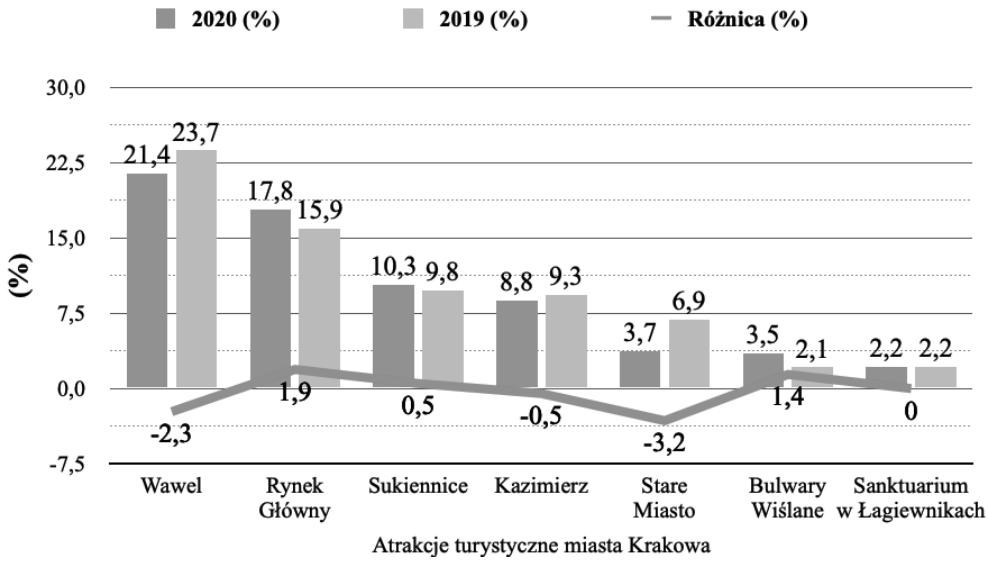
Głównym miejscem zakwaterowana wybieranym przez turystów podczas pobytu w naszym mieście zarówno w 2019 jak i 2020 roku były hotele, niestety w związku z sytuacją epidemiologiczną występującą na terenie całego kraju wybieranie tego rodzaju noclegu spadło o 13,5%. Jest to największy odnotowany spadek w tym sektorze, wynikający z zamknięcia z dniem 1 kwietnia 2020 roku przez władze naszego kraju usług hotelowych. Restrykcje te trwały do 3 maja, ale kłopoty w tej branży zaczęły się już w połowie marca kiedy to zamknięte zostały granice oraz ograniczono swobody przemieszczania się. Większym zainteresowaniem w 2020 roku w stosunku do poprzedniego roku cieszyły się

hostele ich atrakcyjność dla odwiedzających Kraków wzrosła o 6,3%, natomiast apartamenty przyjęły o 3,8% więcej gości niż w 2019 roku. Zakwaterowanie u rodziny, które wykazało procentowy wzrost zainteresowania o 3,1% oraz pobyt u znajomych, który cieszył się większą popularnością w 2020 roku o 1,4%.

Ryc. 5. Miejsca zakwaterowania wybierane podczas przyjazdu do Krakowa w 2019 i 2020 roku
Źródło: Obliczenia własne na podstanie analizy MOT dla Gminy Miejskiej Kraków na lata 2019-2020.

Od wielu lat główną atrakcją turystyczną przyciągającą odwiedzających do naszego miasta jest Wawel, niestety w związku z obostrzeniami nałożonymi na obywateli w 2020 roku liczba turystów w tym obiekcie zmniejszyła się o 2,3% w stosunku do 2019 roku. Mimo pandemii ogłoszonej przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) większą popularnością niż w ubiegłych latach cieszył się Rynek Główny, który zanotował wzrost odwiedzających o 1,9%. Stare Miasto które do tej pory cieszyło się dużym zainteresowaniem podczas pandemii COVID-19 odnotowało spadek odwiedzających o 3,2% co jest największą procentową różnicą z wymienionych atrakcji turystycznych. Podobny poziom odwiedzających w 2020 roku w stosunku do lat poprzednich zanotowano w Sukiennicach i w dzielnicy żydowskiej Kazimierz. Żadnej różnicy nie zanotowano natomiast w Sanktuarium w Łagiewnikach gdzie liczba odwiedzających zarówno w 2019 jak i w 2020 roku utrzymała się poziomie 2,2%.

Ryc. 6. Wybierane atrakcje turystyczne miasta Krakowa w 2019 i 2020 roku
Źródło: Obliczenia własne na podstanie analizy MOT dla Gminy Miejskiej Kraków na lata 2019-2020.

Działania łagodzące skutki kryzysu krakowskiej branży turystycznej

Władze miasta już wiosną 2020 roku ruszyły z kampanią skierowaną do mieszkańców miasta, której główne hasło brzmi „*Bądź turystą w swoim mieście – zwiedzaj Kraków*". Projekt ten został podzielony na trzy etapy.

Pierwszym z nich to ponowne odkrywanie uroków miasta przez jego mieszkańców poprzez uczestnictwo w tematycznych spacerach z obszarów literatury, filmu, rzemiosła czy muzyki. W tym celu zaktualizowane zostały trasy zwiedzania. W ramach wydarzeń otwartych chętni mają możliwość uczestnictwa w otwartych wydarzeniach kulturalnych, czy piknikach.

Kolejny etap stanowią wszelkiego rodzaju warsztaty. Jest to doskonała oferta dla krakowian na poszerzenie swojej wiedzy i umiejętności poprzez uczestnictwo w ciekawych zajęciach prowadzonych przez zaproszone do tego projektu firmy, instytucje oraz osoby, które prowadzą zróżnicowane tematycznie warsztaty za niewielką opłatą.

Ostatnim obszarem kampanii jest dzielenie się w mediach społecznościowych zdjęciami lub materiałami video z organizowanych w mieście spacerów, wycieczek czy warsztatów[1]. Innym działaniem było opracowanie certyfikatu bezpieczeństwa dla hoteli z inicjatywy Krakowskiej Izby Turystyki, a także wdrażanie projektu: Protokół KRAKÓW. Jest to zbiór dobrych praktyk i rekomendacji do stosowania w nowej, post-pandemicznej rzeczywistości, określający

[1] https://www.krakow.pl/aktualnosci/239609,33,komunikat,rusza_program__badz_turysta_w_swoim_miescie___zwiedzaj_krakow_.html)

listę kluczowych strategii, które umożliwią dalszy rozwój przemysłu spotkań i wydarzeń w Krakowie[2].

Ryc. 7. Plakat promujący akcję pt. „Bądź turystą w swoim mieście – zwiedzaj Kraków"
Źródło: Materiały prasowe Karków.pl

Kraków jest obok Pragi i Warszawy trzecim miastem europejskim, które przygotowało dokument strategiczny na lata 2021-2028 zatytułowany „Polityka zrównoważonej turystyki Krakowa na lata 2021-2028" (Walas, 2020). Zawiera on zarówno w części diagnostycznej opis zjawisk i procesów zachodzących w gospodarce turystycznej miasta. Wyniki przeprowadzonych badań sugerują, że dochodzenie do konsensusu społecznego w zakresie kształtu turystyki w Krakowie nie będzie procesem łatwym, ze względu na silnie zróżnicowane poglądy. Zespół badaczy stworzył nową wizje oraz rekomendowane kierunki rozwoju turystyki miasta w dziewięciu obszarach którymi są: krakowski rynek turystyczny „szyty na miarę", hipertrofia turystyczna i równoważenie gospodarki współdzielenia, przemysł spotkań, czyli MICE, zarządzanie tożsamością i reputacją turystyczną, turystyczna komunikacja marketingowa, zarządzanie gospodarką nocną, kultura i przemysły kreatywne a gospodarka turystyczna, zarządzanie konfliktami pomiędzy interesariuszami oraz nowe technologie w turystyce (Walas, 2020).

[2] https://krakownetwork.pl/o-projekcie/

Podsumowanie

Odbudowa branży turystycznej Krakowa po pandemii potrwa zapewne kilka lat, szacuje się, że jej względna stabilizacja na poziomie przed COVID-19 nastąpi w sezonie 2023/2024 (UNWTO, 2020). Minimalizacja negatywnych zjawisk może nastąpić między innymi poprzez angażowanie mieszkańców w sektor turystyczny, komunikację z mieszkańcami czy respektowanie ogólnie przyjętych norm przez usługodawców jak i odwiedzających. W zależności od lokalnych uwarunkowań zrównoważenie turystyki osiągać się będzie również poprzez regulacje prawne, które sprzyjać będą odbudowie przyjazdów turystycznych. Nie można bowiem zapominać, że pandemia COVID-19 całkowicie zatrzymała gospodarkę turystyczną (Walas, Kruczek 2020).

Piśmiennictwo

1. Borkowski, K. (ed.) (2019a). *Ruch Turystyczny w Krakowie w 2019 roku. Infografika*. http://www.mot.krakow.pl/media/badanie-ruchu-turystycznego/infografika-brt-krakow-2019.pdf.
2. Borkowski, K. (2019b). *Triangulacja subiektywnych odczuć osób wypoczywających w Krakowie w aspekcie poczucia bezpieczeństwa osobistego podczas rekreacyjnego pobytu w destynacji. Badania diagnostyczne* 2008-2018, Monografia, MOT Kraków.
3. Borkowski, K. (2020), *Ruch turystyczny w Krakowie w 2020 r.* https://www.bip.krakow.pl/zalaczniki/dokumenty/n/293063/karta.
4. Kruczek, Z. (2018). *Turyści vs. mieszkańcy. Wpływ nadmiernej frekwencji turystów na proces gentryfikacji miast historycznych na przykładzie Krakowa*. Turystyka Kulturowa, *3*, 29-41.
5. Kruczek, Z. (2019). *Ways to counteract the negative effects of overtourism at tourist attractions and destinations,* Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Seria B, 74: 45-57, DOI: 10.17951/b.2019.74.45-57.
6. Kruczek, Z., Mazanek, L., 2019: *Krakow as a Tourist Metropolitan Area. Impact of Tourism on the Economy of the City*, Studia Periegetica, 2(26): 25-41, DOI 10.26349/st.per.0026.02
7. Seweryn, R., Berbeka, J., Niemczyk, A., Borodako, K. (2017). *Wpływ ekonomiczny turystyki na gospodarkę Krakowa*, Małopolska Organizacja Turystyczna, Kraków.
8. Szromek, A., Kruczek, Z., Walas, B. (2020). The Attitude of Tourist Destination Residents towards the Effects of Overtourism – Kraków Case Study, *Sustainability*, 12(1), 228, DOI: 10.3390/su12010228
9. UNWTO. (2020). *Tourism and COVID-19. Priorities for Tourism Recovery.* Global Guidelines, Madrid.

10. Walas, B., Kruczek, Z. (2020). *The impact of COVID-19 on tourism in Kraków in the eyes of tourism entrepreneurs*, *Studia Periegetica*, 2(30)/2020 DOI: 10.5604/01.3001.0014.3664
11. Walas, B., (ed.). (2020). *Polityka zrównoważonej turystyki Krakowa na lata 2021-2028*, UMK, Krakow, https://www.researchgate.net/publication/350398822_Polityka_zrownowazonej_turystyki_Krakowa_na_lata_2021-2028

Liczba znaków ze spacjami: 15 447 + grafika